
Euro-americké snění Jeremy Rifkina

Euro-americké snění Jeremy Rifkina

Politolog a ekonom Jeremy Rifkin je občanem země, jejíž lidé jsou přespříliš individualističtí, majetek, který si nahromadili je pohltil, anebo spíše honba za ním. V rozjetém vlaku amerického snu není možné příliš odpočívat, nehovoří se tu o udržitelném rozvoji namísto pokroku a narozdíl od zemí na druhé straně Atlantiku tu lidé žijí proto, aby pracovali, nikoli naopak.

Jeremy Rifkin konfrontuje zkušenost z rodné Ameriky s novou evropskou vizí, kterou na starém kontinentu poznává za poslední dvě desetiletí v rolích poradců ekonomických a politických subjektů na nejvyšších místech. Ve své nejnovější knize Evropský sen staví americkou realitu jako vyčerpaný protějšek idealistickému evropskému projektu. Při své

návštěvě českého hlavního města hájil svůj pohled na sny a skutečnost "starého kontinentu" a "nového světa" před českou intelektuální elitou na půdě Univerzity Karlovy.

Vyvolený národ

Sundejme brýle s růžovými skly a podívejte se jasnými očima na stav naší země, říká Rifkin krajanům. Žijeme svůj americký sen? Je to mnohem více přání než realita. Na druhé straně Atlantiku svůj sen právě realizují mnohem úspěšněji, jen si to stále ještě neuvědomují, volá v knize Evropský sen Rifkin.

Změňme své uvažování o starém kontinentu a začněme jej vnímat jako ekonomickou a politickou unii. EU je vlastně stav mysli, evropský sen je založený na myšlenkách udržitelného rozvoje, kvalitě života a výchově společenství. V mnoha ohledech navíc naplňování těchto cílů přináší lepší ekonomické výsledky než naše narcisistní představy o správnosti světonázoru amerického.

Vyvolený národ ztrácí dech. Ano, většina Američanů věří, že Bůh vybral právě je za vyvolený národ, nad kterým drží ochrannou ruku. Silně zakořeněná víra v Boha fragmentarizovala Američanům svět na věci dobré a zlé a proti zlu je třeba bojovat. Mnoho zdejších lidí je tak podle průzkumů ochotno pro dosažení cíle akceptovat použití nějaké formy násilí. Právě onen boj v podobě vojenských intervencí ale k celkovému vyčerpání americké ekonomiky přispívá.

Právo na úspěch

Příslušník vyvoleného národa velmi silně vnímá právo na spokojený život. Stále více přitom ale potlačuje fakt, že ono právo je podloženo tvrdou prací a není vůbec jisté, že práce sama z chudáka udělá opravdového boháče. Stejně jako televizní hrdinové, i obyčejný člověk potřebuje k úspěchu i notnou dávku štěstí. Když toto člověk přijme za své, není divu, že v poslední době dochází k výraznému rozrůstání hazardu a loterií všeho druhu, doba zákazů je téměř ta tam, státy, kdy je hazard ilegální se už počítají na prstech jedné ruky.

Američan chce věřit, že příběh televizního hrdiny může prožít sám, obyčejný člověk, neznámá tvář. Vždyť otěže vlastního života drží pevně v rukou, alespoň mu to od kolébky připomínají rodiče a později učitel. Usedá proto před televizní reality show, aby si na zaručeně pravých příbězích o popelkách a z ulice vzešlých superhvězdách onu víru oživil.

K představě o supersilné americké ekonomice vybírá Jeremy Rifkin několik údajů, které dosvědčují v porovnání s evropským výkonem pravý opak. Evropa je největším světovým vývozcem, nikoli USA nebo Čína. Pokud porovnáme nejsilnější jednotlivé ekonomiky USA s nejvýkonnějšími ekonomikami evropskými, neobstojí ani v jednom případě. V mnoha průmyslových odvětvích jsou světovými lídry právě evropské firmy. Hlavní hybnou silou americké ekonomiky poslední doby je navíc nezdravé rozšíření spotřebitelských úvěrů na počátku 90. let. Míra úspor průměrného Američana je dnes oproti počátku 90. let sotva čtvrtinová. Společenským fenoménem se stal bankrot, letos statistiky zaznamenávají více bankrotářů, než lidí, kteří se rozvedli, absolvovali vysokou školu nebo prodělali infarkt.

Začátek cesty

Statistických údajů, na které je třeba upozorňovat je daleko více, tvrdí Rifkin, čísla navíc pro Evropany hovoří i v případě zdraví či bezpečnosti, vždyť v Evropě je spácháno v průměru čtyřikrát méně vražd než ve Spojených státech. Pojem „kvalita života“ má na starém kontinentu jednoduše širší význam, třeba i v souvislosti s dvojnásobnou dobou placené dovolené evropského dělníka vedle jeho amerického protějšku.

Evropané mají před sebou ještě dlouhou cestu, členské státy EU otálejí s přijetím důležitých ekonomických reforem, je třeba urychlit vytvoření jednotného integrovaného obchodního prostoru, chybí společná energetická dopravní nebo komunikační síť a společný jazyk, evropský sen je přesto o něco blíže skutečnosti, než rozplývající se vize americká.

„Evropský sen: Jak evropská vize budoucnosti potichu zastiňuje Americký sen“ - tak se jmenuje kniha, ve které Jeremy Rifkin výše řečené myšlenky formuluje. Ačkoli má za sebou již řadu úspěšných publikací (Konec práce, Biotechnologické století nebo Vodíková ekonomika patří mezi bestsellery), do Prahy přijel představit svou nejnovější knihu jako první práci, která se dočkala českého překladu.

Rifkin promlouvá k mnoha lidem a mnoho lidí mu naslouchá. Ve své kariéře, kdy se v posledních dvaceti letech pohybuje především na postech blízkých evropskému obchodnímu a politickému prostoru, už působil mimo jiné jako poradce předsedy Evropské komise Romana Prodiho či konzultant řady velkých korporací i vlád. Rifkin stíhá ale i přednášet na univerzitách (navštívil jich již na pět stovek) nebo psát do světového tisku (Guardian, Süddeutsche Zeitung, El Pais).

Je důležité si uvědomit, že cílem každého autora je především prosadit svoji knihu. Aby byla společností vůbec zaznamenána, musí vyjadřovat jasnou myšlenku, musí být možná i o malý kousek radikálnější, než samy názory autorovy, musí svým způsobem provokovat. Brýle, které se snaží sundat Američanům, si Rifkin půjčuje sám. Růž jejich skel si ale v zrcadle statistických čísel a sociologických výzkumů dokáže vcelku obstojně hájit, byť se často jedná o srovnání velmi selektivní.

Tomáš Sachr